

***Nacionalni centar za vanjsko
vrednovanje obrazovanja***

Identifikacijska
naljepnica

PAŽLJIVO NALIJEPI TI

HRVATSKI JEZIK

osnovna razina

ŠKOLSKI ESEJ

Prazna stranica

UPUTE

Pozorno slijedite sve upute.

Ne okrećite stranicu i ne pišite školski esej dok to ne odobri dežurni nastavnik.

Nalijepite identifikacijsku naljepnicu na sve ispitne materijale koje ste dobili u omotnici.

Ispit traje 160 minuta bez prekida.

Ponuđena su dva zadatka otvorenoga tipa. Pozorno pročitajte oba zadatka i tekstove. Odaberite samo jedan zadatak koji Vama više odgovara.

Školski esej obvezno pišite pisanim slovima. Školski eseji pisani velikim tiskanim slovima, neuredno ili nečitko ne će se vrjednovati i bodovat će se s nula (0) bodova.

Pišite crnom ili plavom kemijskom olovkom ili naličperom.

Dobro je da napišete i koncept, bar u natuknicama, kako bi čistopis školskoga eseja bio što dotjeraniji i uredniji.

Želimo Vam puno uspjeha!

Ova ispitna knjižica ima 16 stranica, od toga 4 prazne.

1. zadatak – Raspravljački školski esej

Pred Vama je ulomak iz eseja *O romanima i knjigama* Mire Gavrana. Pozorno ga pročitajte, a zatim i smjernice za pisanje školskoga eseja na sljedećoj stranici. Redoslijed ponuđenih smjernica ne obvezuje Vas u Vašem oblikovanju školskoga eseja.

Svoj školski esej oblikujte kao zaokruženu cjelinu (uvod, razradba, zaključak). Prvo pišite na priloženome listu za koncept, a na kraju uredno prepišite na list za čistopis. Školski esej možete ispravljati na konceptu, ali ne i na čistopisu. Pazite da Vaš školski esej bude pravopisno i gramatički točan. Školski esej treba imati od 350 do 500 riječi.

Sa šesnaest godina sam u nekim novinama pročitao tekst o SMRTI ROMANA. Neki sveučilišni profesor govorio je o tome da će roman uskoro umrijeti, da je kraj toga književnog oblika i da pisci u romanima više nikada ništa novo i originalno neće napisati. Taj nesretni članak pročitao sam prije trideset i jednu godinu. U međuvremenu, roman nije umro. Usudim se reći da je življi nego ikada.

Ali ona izjava da će roman uskoro umrijeti, još i sada mi s vremena na vrijeme zazvoni u ušima.

Pitam se što je bilo u glavi toga sveučilišnog profesora kada je izrekao tu misao? Kako se usudio prognozirati budućnost, prognozirati ljudsku kreativnost, odnosno izostanak ljudske kreativnosti i promjenu sklonosti čitalačke publike?

Dijalektički gledano, sve što je rođeno, prije ili kasnije mora umrijeti. Stoljećima je u brojnim narodima poezija bila kraljica književnosti pa je, u jednom trenutku, roman zasjeo na taj tron. I nije isključeno da će jednoga dana roman izgubiti svoju privlačnost.

Ali da bi se to dogodilo, čini mi se da bi na ovome svijetu morali živjeti neki drugi ljudi.

Ljudi koji osjećaju drugačije nego mi današnji. I ma koliko se svijet izmijenio u protekla tri desetljeća i u tehnološkom i u društvenom smislu, vidim da i današnji desetogodišnjaci gutaju romane, kao da se ništa nije promijenilo.

Prije petnaestak godina pročitao sam da će se u bliskoj budućnosti prestati tiskati knjige.

Prije desetak godina ta je tvrdnja bila potkrijepljena brojnim pokušajima plasiranja na tržište tzv. e-knjige ili elektroničke knjige. Neki popularni pisci počeli su svoje romane plasirati prvo na internetu, i činilo se da otpočinje nova era, činilo se da će uskoro i KNJIGA UMRIJETI.

Srećom, sve te prognoze od prije deset godina izjalovile su se. Nisam upoznao nijednog čovjeka koji bi mi rekao da je pročitao roman na internetu, a knjige se iz godine u godinu tiskaju u sve većem broju. Internet je uspio oduzeti čitatelje novinama i gledatelje televiziji i filmu. Ali nisam primijetio da je knjiga izgubila bitku s tim novim medijem. Kao što ni kazalište nije nestalo s pojavom radija, filma i televizije. Nego je njihovom pojavom kazalište postalo još više svoje, posebno i nezamjenjivo.

Stoga vjerujem da ni tiskana knjiga neće izgubiti bitku s internetom, niti s bilo kojim drugim medijem.

Postavimo sami sebi drugačije pitanje.

Zašto je nama današnjima roman tako važan, zašto tako često posežemo za njim?

Pitanje nije nevažno. Odgovor može biti glup, banalan, pogrešan..., ali pitanje i potraga za odgovorom čine mi se važnim.

Hrvatski jezik

Školski esej

Katkad kod nekih romana, kod nekih pisaca, prvo poglavlje nalikuje stvaranju svijeta. Autor nas svjesno ili podsvjesno postupno uvlači u svijet koji je nastanjen unutar prednjih i stražnjih korica.

Za razliku od kratke pjesme, kratke priče, ili drame fokusirane na samo jedan izdvojeni događaj, roman sugerira putovanje kroz specifični sveobuhvatni život, roman je simulacija specifičnog svijeta. Roman je pod potpunom kontrolom autora samo dok nastaje. Kada se otisne, roman živi svojim životom, tako da nijedan autor ne može biti odgovoran za čitateljeve asocijacije, na koje ponajčešće nije ni pomišljao u procesu pisanja. Roman je život. Roman je svijet.

Miro Gavran, *O romanima i knjigama*, iz knjige eseja *Književnost i kazalište*

Smjernice za pisanje

Navedite kojoj književnoj vrsti pripada tekst priloženoga ulomka i u nekoliko rečenica predstavite temu i autorove stavove.

Obrazložite svoj stav prema autorovim tvrdnjama. Napišite u kojem je stoljeću roman zasjeo na književni tron. Na dvama primjerima romana iz toga vremena objasnite što su oni tada značili čitateljskoj publici, a što danas znače nama.

Što autor misli o odnosu knjige i novih medija? Slažete li se s njegovim stavom? Obrazložite i potkrijepite svoje mišljenje vlastitim primjerima. Kako tumačite da neki ljudi vole čitati, a neki ne vole? Objasnite autorovu misao da „... roman sugerira putovanje kroz specifičan sveobuhvatni život”.

Navedite jedan primjer romana koji je Vas oplemenio ili proširio Vaše vidike i pomogao Vam da bolje razumijete sebe i svijet.

2. zadatak – Interpretativni školski esej

Pred Vama je ulomak iz romana *Zločin i kazna* F. M. Dostojevskoga. Pozorno ga pročitajte, a zatim i smjernice za pisanje školskoga eseja na sljedećoj stranici. Redoslijed ponuđenih smjernica ne obvezuje Vas u Vašem oblikovanju školskoga eseja.

Svoj školski esej oblikujte kao zaokruženu cjelinu (uvod, razradba, zaključak). Prvo pišite na priloženome listu za koncept, a na kraju uredno prepišite na list za čistopis. Školski esej možete ispravljati na konceptu, ali ne i na čistopisu. Pazite da Vaš školski esej bude pravopisno i gramatički točan. Školski esej treba imati od 350 do 500 riječi.

(...)

To se tisuću puta već napisalo i pročitalo. Što se pak tiče moje razdiobe ljudi na obične i neobične, priznajem, da je ta razdioba nešto samovoljna, ali ja to i ne nastojim dokazati točnim ciframa. Ja jedino vjerujem u svoju glavnu misao. A ta je misao da se ljudi po prirodnom zakonu dijele *uopće* na dvije vrste: na nižu (običnu), to jest, da tako rekнем, na materijal, koji služi jedino za rađanje sličnih stvorenja, i na ljude odista, to jest, na one u kojima ima dara ili talenta, da u svojoj sredini reknu novu riječ. Podvrste su tu dabome nebrojene, ali one se dvije vrste razlikuju prilično oštro po svojim crtama: prva vrsta, to jest materijal, to su uopće ljudi, po svojoj prirodi konzervativni, pristojni, žive u poslušnosti i vole da budu poslušni. Oni po mom sudu i moraju da budu poslušni, jer je to njihovo određenje i nikako ih ne ponizuje. Druga vrsta: svi krše zakon, rušioци su ili bar skloni tome, sudeći po sposobnostima. Zločini su tih ljudi, razumije se, relativni i raznoliki: ponajviše oni iziskuju, u jako različitim izjavama, da se u ime boljega razruši današnje. No ako je kome potrebno poradi ideje koraknuti i preko leša i preko krvi, to on može zaista u sebi, po mom sudu, dopustiti sam sebi, da korakne preko krvi što uostalom zavisi o ideji i njezinoj veličini, to zapamtite! Jedino u tom smislu govorim ja u svom članku o njihovom pravu na zločin. (...) Prva je vrsta svagda gospodar sadašnjosti, druga vrsta gospodar budućnosti. Oni prvi čuvaju svijet i množe ga brojem, ovi drugi okreću svijet i vode ga k cilju. I ovi i oni imaju sasvim jednako pravo, da postoje.

F. M. Dostojevski, *Zločin i kazna*

Hrvatski jezik

Školski esej

Smjernice za pisanje

Smjestite ulomak u kontekst romana, nacionalne književnosti i vremena u kojem je nastao.

Objasnite ukratko što je Raskolnikov učinio. Nemojte prepričavati sadržaj.

Odredite temeljni problem romana i uočite na koji način ovaj ulomak otvara taj problem.

Što je navelo Raskolnikova da razvije iznesenu teoriju? Kako Raskolnikov dijeli ljude? Predstavite njegovu podjelu i opišite ju. U koju skupinu ljudi Raskolnikov ubraja samoga sebe na razini svoje teorije? Što se s njim dogodilo kada je svoju teoriju proveo u djelo?

Komentirajte rečenicu iz teksta: *Zločini su tih ljudi, razumije se, relativni i raznoliki: ponajviše oni iziskuju, u jako različitim izjavama, da se u ime boljega razruši današnje.*

Smatrate li da se bolji svijet može graditi u krvi postojećega? Obrazložite svoje stavove.

List za čistopis

Ovim prostorom koristi se ocjenjivač. Molimo Vas, nemojte u njega ništa upisivati.

List za čistopis

Ovim prostorom koristi se ocjenjivač. Molimo Vas, nemojte u njega ništa upisivati.

List za čistopis

Ovim prostorom koristi se ocjenjivač. Molimo Vas, nemojte u njega ništa upisivati.

List za čistopis

Ovim prostorom koristi se ocjenjivač. Molimo Vas, nemojte u njega ništa upisivati.

List za čistopis

Ovim prostorom koristi se ocjenjivač. Molimo Vas, nemojte u njega ništa upisivati.

List za čistopis

Ovim prostorom koristi se ocjenjivač. Molimo Vas, nemojte u njega ništa upisivati.

Prazna stranica

Prazna stranica

Prazna stranica

